

Etnografi som metod för att förstå något om lärande och identitet – en tvärvetenskaplig syn på slöjd

Eva Ahlskog-Björkman & Marie Koch

Om man betraktar slöjd ur en nordisk kulturell synvinkel kan man säga att slöjden inte längre bara är ett hantverk utan är något som överförts också till utbildningens formella rum och vidare till storstadens informella rum. Inom aktuell slöjdpedagogisk forskning blir det därför tydligt att det finns behov att diskutera slöjdens betydelse både i och utanför skola och utbildning nu och i framtiden. Syftet med artikeln är att beskriva hur den slöjdpedagogiska forskaren kan använda etnografi som ett metodiskt angreppssätt. Artikelskribenterna¹ är intresserade av två ytterligheter: slöjdaktiviteter i förskolan och slöjd i storstadens subkultur. Lärande och identitet betraktas ur ett sociokulturellt perspektiv. För analysen används Foucaults diskursteori (1980, 1993), eftersom etnografien alltid är knuten till en kulturell kontext. I artikeln beskrivs datainsamling och analysmetoder med utgångspunkt i etnografisk forskning som kan tillämpas på det slöjdpedagogiska fältet. Teorin belyses genom exempel dels genom barns berättelser om sina upplevelser av artefakter som de själva skapat, dels genom aktivisters berättelser medierade genom deras artefakter. I fokus ligger en vald social inramning som överspannar både det formella och det informella rummet (Lave & Wenger, 2003). Artikeln visar hur man kan använda etnografisk metod som redskap för att lyfta fram hur de som gör slöjd lär sig färdigheter och hur de genom slöjd ger uttryck för sin identitet. Slöjd i detta sammanhang kan beskrivas som en kommunikativ estetisk gestaltning.

Sökord: metod, slöjd, etnografi, kulturteori, diskursanalys

¹ År 2009 grundade vi ett forskarnätverk, ELISA, Estetiska Läroprocesser som IdentitetsSkapande Aktivitet i det sociala rummet. Den gemensamma nämnaren är att föra in slöjdpedagogik i en mer tvärvetenskaplig diskussion. Våra forskningsprojekt som berör barn i förskolan och aktivister i storstäder kräver ett sociologiskt och psykologiskt synsätt. <http://www.vasa.abo.fi/users/mkoch/>; <http://www.vasa.abo.fi/users/eahlskog/> <http://www.vasa.abo.fi/pf/ELISA/default.htm>

Perspektivgrund

Luftmaskan och Elsa är två informanter som representerar våra forskningsintressen. Luftmaskan är en slöjdaktivist som skapar slöjdföremål som hon olovligt placerar ut på olika platser i storstaden. Förskolebarnet Elsa skapar ett slöjdföremål i förskolan. Våra forskningsintressen omfattar således både det informella och det formella rummet. Luftmaskan (2010) presenterar sig själv på nätet genom att säga att hon ”... glider liksom emellan maskorna utan att någon ser henne. Helt obehindrat sticker hon upp pieces som om hon aldrig gjort annat” (Koch, u.åa). Elsa på förskolan säger om den textila marionetthäst som hon själv skapat att den är vild och snabb. Hon identifierar sig själv med hästen genom namn och känslor (Ahlskog-Björkman, u.å).

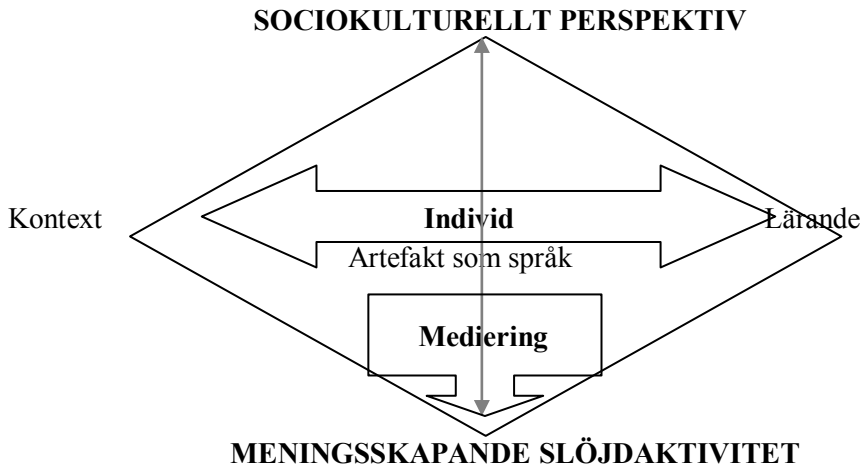
Vi som forskare är intresserade av vad Luftmaskan och Elsa kan berätta om de betydelser de skapat in i sina artefakter. Trots att de beskrivna slöjdhandlingarna utspelar sig i helt olika kulturer och sociala kontexter finns det något som är gemensamt för dem. Det som förenar dem är att de båda kan ge information om slöjdprocessers betydelser och slöjd som en meningsskapande aktivitet som ger möjlighet till lärande och utveckling av identiteten. Förutom att ge information om dessa betydelser berättar de även om vilka förhållningssätt och handlingsformer de som gör slöjd har. Allt detta är något som vi intresserar oss för som forskare. I artikeln vill vi genom exempel ur vår egen empiri ge en inblick i hur forskare som är intresserade av olika slöjdfenomen och slöjdprocesser kan använda etnografi som forskningsmetod. Denna metod ger forskaren, oberoende av kulturell kontext, möjligheter att ställa sig utanför sin egen förförståelse och nå bakom de slöjdandes synliga handlingar, språk och tankar.

Att avgränsa den kultur där slöjdhandlingarna sker är ett grundläggande arbete för den slöjdpedagogiska forskare som använder etnografi som metod. Kulturbegreppet definieras här som den förvärvade kunskap en viss grupp av människor använder för att uppfatta sina erfarenheter och för att utveckla ett socialt beteende (Spradley, 1979). Dessutom ser vi på kulturbegreppet som en diskursiv konstruktion och en dynamisk process (Phillips & Winther Jørgensen, 2000). Ur ett etnografiskt perspektiv kan både Elsa och de andra barnen på förskolan och bloggaren Luftmaskan med sina kamrater i storstaden sammanliknas med varje annan grupp av människor som företar sig något som är speciellt för dem och därmed avgränsar dem i förhållande till andra. När den etnografiska forskaren beskriver den kultur som undersöks, sätter han eller hon sig in i informantens situation och ser på kulturen genom informantens ögon.

Etnografi som metod används inte enbart för att studera människor utan Spradley (1979) anser att målet med den i högre grad är att forskaren ska lära sig något genom dem. Det betyder att forskaren i stället för att objektifiera sina informanter subjektifierar dem och lär sig något av dem. Det som vi tydligt framhåller i artikeln är att den kulturella kontexten innehar en särställning inom den etnografiska metoden. Vi vill därför understryka att det är nödvändigt att avgränsa det område som forskaren är intresserad av, eftersom etnografi är ett sätt att fördjupa sig i en utvald del av kulturen och betrakta den ur ett bredare kulturellt perspektiv (Agar, 1980; Hastrup, 1992, 2010; Koch, Sølling & Timann, 2003; Spradley, 1979). I artikeln används begreppen ”kultur”, ”kulturell kontext” och ”kontext” parallellt.

I det följande redogörs först för ett sociokulturellt perspektiv på lärande, eftersom detta perspektiv används som grund för den etnografiska metoden. Därefter beskrivs den etnografiska metoden kopplad till empiri samt den diskursanalys som används för att analysera empirins datamaterial. Avslutningsvis reflekterar vi över hur metoden kan tillämpas på artikelns exempel.

Vi har blivit inspirerade till att använda det sociokulturella perspektivet på lärande i slöjdsammanhang för att detta perspektiv inte gör någon åtskillnad mellan språk, handlingar och tankar. (Davies, 2000; Säljö 2000, 2005). Säljö (2000) påstår att tanke, språk och handling är integrerade i all mänsklig verksamhet. Inom slöjd är handlingen kopplad till artefakten, vilket gör att handlingen och artefakten tillsammans blir ett språk. Forskaren kan se varje tillfälle till språkbruk som en kommunikativ händelse, men det är viktigt att komma ihåg att allt vad människor gör, säger och skriver är kontextuellt bestämt. Slöjdhandlingar medierar verklighetsuppfattningen genom språkliga och fysiska redskap och hjälper till att göra omvärlden meningsfull för människan (Säljö, 2005). I figuren nedan visualiseras artikelns empiriska exempel utifrån det sociokulturella perspektivet.

Figur 1. Slöjd i ett sociokulturellt perspektiv

I figurens mitt placerar vi individen därför att han eller hon berörs av de omkringliggande faktorerna kontext och lärande. I våra exempel framkommer detta då barnen kommunicerar genom marionethästen och Luftmaskan genom de pieces som hon obehindrat sticker. Dessa skapade artefakter medierar slöjdarnas verkligheter och blir på så sätt ett meningsskapande språk. Vi anser att det i båda ovannämnda exempel handlar om identitetsskapande aktiviteter.

Den identitetsskapande aktiviteten möjliggörs genom slöjdhandlingar, eftersom människan är en handlande individ med en egen personlig identitet och identiteten skapas i dialog med den kultur hon deltar i. Det som sker inom en kultur kan uppfattas vara stabilt, men det förekommer även aktiviteter som kan upplevas vara gränsöverskridande. Det är i spänningsfältet mellan det kulturellt stabila och det föränderliga som identiteten framhävs (Søndergaard, 1996). Detta blir speciellt tydligt i slöjdaktivisternas handlingar som signalerar förändring (Koch, u.åb) men även i förskolebarnens fantasifulle berättelser om de betydelser marionethästarna ger uttryck för (Ahlskog-Björkman, 2001).

Den sociala processen har enligt Lave och Wenger (2003) stor betydelse både för identitetsskapandet och lärandet. Lave och Wenger har undersökt individens deltagarroll i en praxisgemenskap. Att skapa identitet genom deltagande är enligt dem en social process, och genom att delta i den sociala praktiken tillägnar sig individen kunskapsmässiga färdigheter. Den som man är på väg att bli när man deltar i en social praktik formar på ett avgörande sätt det man vet.

Enligt Wenger (1998) innehåller den sociala processen fyra nödvändiga komponenter som leder till lärande och insikt. Det betyder att man kan se subjektet i en praxisgemenskap utifrån a) vilken mening gemenskapen ger, b) hur praxisen är utformad, c) hur gemenskapen ser ut och d) hur gemenskapen påverkar subjektets identitet. De olika delarna i processen kompletterar varandra och rör sig omkring lärande, vilket ger en meningsskapande plattform för subjektet (Lave & Wenger, 2003). Johansson (2002) har forskat i slöjd som praxisgemenskap och kommit fram till att elever lär sig att kommunicera och reflektera i förhållande till sin omgivning. Johanssons forskning utspelar sig i det formella rummet, eftersom hon undersöker elever i den grundläggande utbildningen. Enligt Koch (u.åb) ger slöjdhandlingar också i det informella rummet individen erfarenheter och kunskaper som är identitetsskapande. Slöjd blir ett medierande kulturellt redskap vilket innebär att den individuella slöjdhandlingen ingår i en större historisk och kulturell kontext.

I texten ovan har vi betonat vikten av att se den handlande slöjdande individen i en kulturell kontext. I den formella och i den informella kontexten ses lärande som både en individuell och en social process. Eftersom en handlande individ ständigt är i vardande och själv aktivt tar upp de kulturella värden han eller hon anser viktiga, uppstår en ny form av agentskap. Lenz Taguchi (2004) förklarar att detta agentskap handlar om en självständigt tänkande och handlande individ.

Vårt sätt att se på lärande är även inspirerat av Davies (2000, 2003a, 2003b) som också använder teorier om agentskap. I vår artikel kallar vi begreppet handlingsberedskap. Handlingsberedskapen finns hos individer och/eller grupper i deras förmåga att känna igen, motstå eller förändra den kontext genom vilken de är socialiserade. Denna förmåga är nödvändig för att de skall kunna bemästra sin omvärld (Ahlskog-Björkman, 2007; Davies, 2000, 2003a, 2003b).

I forskningen om slöjdpedagogiska läroprocesser är det inte enbart informanten eller det talande subjektet som har betydelse. Den artefakt som skapats är också intressant för forskaren, eftersom artefakten blir det språk genom vilken informanten talar till omvärlden (Ahlskog-Björkman, 2010). Slöjdaktivisterna handlar genom att använda traditionella slöjdtekniker och omsätter dessa i en ny och annorlunda kommunikationsform i det offentliga rummet. Exempel på detta är den nyårshälsning som Luftmaskan har stickat. Hälsningen är placerad på en lyktstolpe centralt i Stockholm, lätt för invånarna att läsa.

Olika kulturella diskurser erbjuder olika former av aktiviteter i sociala rum och lärande försiggår i dem alla. (Johansson, 2002, 2008; Lave & Wenger, 2003; Säljö, 2000, 2005). I forskningen om lärande är rummet definierat som en del av kontexten (Säljö, 2005). Den slöjdpedagogiska forskaren avgränsar

slöjdhandlingarna till en bestämd kontext där individen ensam eller i gemenskap med andra individer deltar i en social praktik. Efter att avgränsningen gjorts sätter sig forskaren in i den kulturella kontext han eller hon avser undersöka. Denna positionering är av betydelse eftersom människor hela tiden använder sig av komplexa system av meningar och betydelser för att förstå det sociala sammanhang de befinner sig i. Dessa system av meningar och betydelser artikulerar individernas kulturella kontext. Därför skall etnografiska studier alltid avgränsas med hjälp av en kulturell teori (Spradley, 1979). Det är alltså viktigt att forskaren definierar kontexten.

Aktivister, som gör slöjd i det offentliga rummet och kommunicerar sitt budskap genom sina handlingar och artefakter skapar en subkultur för slöjd. Dessa slöjdaktivister skapar alltså ett socialt rum i det offentliga rummet. Detta innebär att forskaren kan använda ett etnografiskt angreppssätt för att analysera olika subkulturer och fenomen i kulturen (Gelder, 2005). Som exempel på en kulturell slöjddkontext kan nämnas den förskola där barnen skapade textila marionetthästar och kommunicerade sina erfarenheter via dem.

I det följande kontextualiserar vi det rum där datainsamling sker. I den empiri vi utforskar är det sociala rummet tillfälligt och inte formaliserat, vi kallar rummet för ett informellt rum för lärande. Lärande rummen i artikelns empiri är dels ett rum i den förskola där barnintervjuerna videofilmades, dels ett café i ett medborgarhus, använt av slöjdaktivister, där intervjuerna utfördes.

Insamling och empiri

Vi har ovan tangerat några av de utgångspunkter som den etnografiska forskaren har att ta ställning till. Dessa utgångspunkter handlar bland annat om vetenskapsteoretiska frågor gällande kunskapssyn och verklighetssyn liksom omvärldsuppfattningar (Agar, 1980; Hastrup, 2010). Den etnografiska slöjddpedagogiska forskaren bör dessutom oberoende av kulturell kontext sätta sig in i de pedagogiska frågor som den aktuella forskningen har i fokus. Ytterligare en viktig utgångspunkt som den etnografiska forskaren bör ta ställning till är vilken människosyn forskningen omfattar.

Liksom Davies (2000; Lenz Taguchi, 2004, 2006) ser vi i våra studier på människan som ett subjekt som inte på förhand är givet och inte heller bestämt av samhällseliga föreställningar. Istället är människan ett aktivt subjekt som självt tar till sig de värden och normer hon finner åtråvärda eller självklara. Med den utgångspunkten ses människan som en självständigt tänkande och handlande

individ, vilket enligt Lenz Taguchi (2004) ger upphov till den nya formen av agentskap. Etnografen ger oss möjligheter att se på människorna i sina specifika kulturer där de som tänkande och handlande subjekt gör slöjd. I dessa kulturer intervjuas och/eller observeras individerna och det är deras utsagor som blir analyserade och framhävda. Det tvärvetenskapliga perspektivet ger oss möjlighet att inte bara bedriva slöjdpedagogisk forskning med skola och utbildning som utgångspunkt utan också studera slöjd i andra sociala och kulturella kontexter. Utvidgandet av den slöjdpedagogiska forskningen (Illum & Johansson, 2008; Johansson, 2002) till nya kontextuella sammanhang handlar inte enbart om att systematisera vardagskunskaper utan om att bredda det slöjdpedagogiska lärandeperspektivet.

Den slöjdverksamhet som Elsa bedriver i förskolan och Luftmaskan på caféet i medborgarhuset är två kulturella ytterligheter. Den ena svårare att närma än den andra. Det säger sig självt att subkulturens slöjdgraffitiaktivister är svårare att komma i kontakt med än de barn som gör slöjd i förskolan. När det gäller en subkultur som utför mindre lagliga handlingar kan det till och med vara en lång och tidskrävande process att närma sig dem. De slöjdaktivister som finns inom den utvalda kulturen skall intervjuas och observeras, och det är deras utsagor som skall lyftas fram och analyseras (Spradley, 1979). Tillträde till detta rum möjliggörs först när forskaren genom ”dörrvakter” kommer i kontakt med aktivisterna och kan möta dem. Dörrvakten är en viktig person i denna process. Det är han eller hon som etnografen inledningsvis får kontakt med och som ”öppnar dörren” och ger forskaren möjligheter att närma sig fältet (Spradley, 1979). I exemplet från förskolan har forskaren skapat marionetthästarna tillsammans med barnen. För att få tillträde att intervju barnen måste forskaren först släppas in av följande dörrvaktare: institutionsledaren, föräldrarna och barnen själva.

Vi har hittills behandlat vikten av att etnografiska slöjdforskare kontextualiserar den miljö de skall undersöka och av att de skall vara medvetna om sitt forskningsperspektiv och sitt syfte med forskningen. Då dessa frågor klarlagts kan forskarna se slöjdaktiviteterna i förskolan och i storstadens subkultur som avgränsade kulturer i förhållande till andra. Efter att den etnografiska forskaren har fått kontakt med informanterna följer datainsamlingen. Datamaterialet kan samlas in genom direkta observationer, intervjuer eller artefakter. Andra datainsamlingsmetoder är videoobservationer och dagböcker, som exempelvis Johansson (2002) har använt i sin slöjdpedagogiska forskning. Lämpligt datamaterial är naturligtvis också digitala fotografier. Det har visat sig i fallet med slöjdaktivisterna att sociala medier som bloggar och Facebook också kan vara viktiga källor för information.

Forskaren bör också vinnlägga sig om att följa etiska regler i mötet med informanterna. Här handlar det om att informera dem om forskningens mål och be om deras samtycke till att datamaterialet används i forskningen. De bör också få information om sina egna rättigheter, såsom rätten till anonymitet och möjligheter att få tillgång till forskningsresultaten (Hastrup, 1992, 2010; Kvale, 2009; Spradley, 1979).

Barnens kultur finns i exemplet med förskolan inom en institution, och därför sker deras slöjdande inom det vi kallar ett formellt rum. Informanterna är förskolebarn och verksamheten styrs av en läroplan. Enligt Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) är det pedagogernas uppgift i förskolan att i dialog med barnen lyfta fram både barnens och de vuxnas sociala och kulturella erfarenheter. I det förskolefall som nämnts hade pedagogerna gett barnen möjligheter att uttrycka betydelser i sina marionetthästar genom att göra slöjd. En av dessa pedagoger, som också är slöjdforskare, väljer att i detta sammanhang videofilma samtalsintervjuer med barnen där de samtalar om de marionetthästar barnen har skapat (Ahlskog-Björkman, 2001). Genom att videofilma samtalen skapar forskaren möjligheter för att ta barnens kultur i beaktande i det sociala rum där verksamheten pågår. Forskarens fokus ligger på att fånga de betydelser barnen ger uttryck för i marionetthästarna de skapat. Det rum där den etnografiske forskaren befinner sig med sin informant benämner vi ett kulturellt rum för betydelser.

Metod och analys

Vårt analytiska angreppssätt har rötter i Foucaults teorier (1980, 1993), som handlar om hur det är möjligt att analysera olika diskurser. Foucault arbetar utifrån den konstruktivistiska tankegången att kunskap är något annat än en avspeglning av verkligheten och att kunskap är ett kulturellt skapat fenomen. Enligt Foucault anger olika kunskapssystem vad som är sant och vad som är falskt, vilket betyder att sanningen är en diskursiv konstruktion (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Vi ser kulturen, kontexten, det sociala rummet och samspelet som den diskursiva del av kulturen vi som forskare valt ut att analysera. Foucaults teorier om diskursen är på en övergripande nivå. Han har med fokus på kunskap och makt analyserat människans handlingar i kontextuella interaktioner. Foucault ger en ny syn på människors handlingar och levnadssätt. Han ser på individernas handlingar utifrån överordnade diskurser, vilka definieras som regelstyrda områden. De regelstyrda områdena anger ramar och förutsättningar för vad den enskilde individen kan tycka. Det är dessa regler och system av regler som utgör diskursen (Foucault 1993; Koch, 2006; Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

Foucaults diskursteori gör det möjligt att förstå kulturella variationer och ger forskaren möjlighet att positionera sig. I våra studier stöder vi oss dels på Foucaults diskursteori och dels på Säljö och hans sociokulturella perspektiv på lärande. För att kunna rama in våra forskningsfält använder vi oss av Foucaults diskursteori, eftersom vi i våra studier vill uppmärksamma kulturella variationer. Som forskare kan vi på detta sätt positionera oss när vi ser på det avgränsade rum vi valt att utforska. När det gäller synen på rummet, kontexten och lärandet stöder vi oss på Säljös (2000) sociokulturella perspektiv. Vi vidareutvecklar alltså här Säljös syn gällande lärande genom att kombinera den med Foucaults diskurs- och kulturteori. Detta ger oss slöjdpedagogiska forskare som använder etnografi som metod ett mer mångsidigt perspektiv.

Diskurser är enligt Foucault (1980, 1993; Heede 1992) historiska betydelsesystem, som institutionaliserar sammanhang mellan en kulturhistorisk epoks kunskap och makt. Diskursen ses som en dominerande social praxis i kulturen, t.ex. i form av de lagar och regler som formaliserar den normativa uppfattningen av undervisning och utbildning (Foucault, 1980, 1993). Individens skapas i en identifikationsprocess innanför den diskursiva ramen. Människan föds således inte till en bestämd position utan kan välja mellan många alternativa positioner. Den personliga identiteten är ett flexibelt fenomen som människan tar ställning till i olika situationer (Søndergaard, 1996, 1999).

För att förstå hur förskolebarnet med sin häst och aktivisten med sin stickning skapar sig en position, undersöker vi vilken normativitet de använder som utgångspunkt för att konstituera sin identitet. Att konstituera sig själv betyder att man i en bestämd diskurs förhandlar sig till de normativa schabloner som finns och som man speglar sig i. Dessa konstituerande handlingar utgör den kulturella förutsättningen som den enskilde aktören är tvungen att förhålla sig till i sin utveckling av ett själv. Aktören bör förhålla sig till dessa diskursiva förutsättningar oavsett om han eller hon utvecklar ett själv, som antingen överensstämmer eller inte överensstämmer med dessa förutsättningar. Ifall aktören utvecklar ett själv som är i opposition till förutsättningarna, bör hon eller han vara beredd på en reaktion från omgivningen och på eventuella sanktioner (Foucault 1980, 1993; Søndergaard, 1996, 1999). Søndergaard lyfter fram att just de aktörer som handlar emot de diskursiva förutsättningarna och går utanför den sociala ordningen är särskilt intressanta när det gäller att avtäcka diskursens koder.

Resultatbeskrivning

Dekonstruktion är en möjlig metod för forskaren att avläsa forskningsmaterialet för att få upplysningar om vilka betydelser, förhållningssätt och handlingsformer som aktiveras i informanternas verksamhet. I slöjdaktivisternas berättelser om sitt liv och det som barnen uttrycker genom sina marionetthästar kan forskarna undersöka hur kulturella mönster visar sig och hur dessa mönster avspeglar sig i informanternas tanke- och handlingsformer. Dessa fungerar strukturerande för en särskild social identitet och därför kan forskaren få insikter i slöjdens betydelser för identitetsskapande och lärande. Utifrån detta kan forskaren analysera fram diskursiva koder. De kulturella koderna fungerar normsättande och de lägger grunden till en människas sätt att orientera sig och handla inom ett givet fält eller i förhållande till ett givet tema. För forskaren handlar det om att se ständigt pågående förmedlingsprocesser mellan individen och kulturen (Koch, 2006; Søndergaard 1996, 1999; Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

I artikeln beskrivs olika slöjdprocesser som relaterar till en slöjddiskurs vi antar att läsaren har en förförståelse av. Vi utgår nämligen från det man i vår nordiska tradition kallar den ”goda” slöjden, som innebär att man ser på slöjd som något som har ett eget kulturellt värde. Dekonstruktion av redan vedertagna värderingar är ett redskap för att göra det kända abstrakt, vilket betyder att den etablerade förståelsen svängs upp och ner. Det blir därför nödvändigt för forskaren att översätta och förmedla kunskap bortom det införstådda. Det betyder att forskaren ska ha ett visst avstånd till det undersökta fenomenet för att det ska kunna göras till föremål för reflektion (Søndergaard, 1996, 1999; Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

Reflektion

Människor har en förförståelse om slöjd som kan anses vara formad av den institutionaliserade undervisningen och utbildningen. I det följande vill vi reflektera över denna ståndpunkt. Syftet har varit att visa hur den etnografiska metoden kan användas som redskap för att lyfta fram hur lärande och identitet skapas hos människor genom kommunikativa estetiska slöjdhandlingar. Vi påstår att de värderingar som överlag ligger i de estetiska och kreativa ämnena är kulturbärande och kulturbävarande. Detta gäller också generellt för de värderingar som kan avläsas i styrdokument för slöjddämnet. Genom att forska i andra förhållningssätt än de traditionella och genom att fokusera på informanternas berättelser, i detta fall berättelser av barnen i förskolan och aktivisterna i storstaden, ges forskaren möjlighet att lyfta fram varierande kulturella värderingar.

Vilket nytt perspektiv erbjuder vi då forskningen genom att sammanfläta den etnografiska metoden och det sociokulturella perspektivet med vår empiri? De barn som skapar marionethästar ger dem betydelser som uttrycks i slöjdartefakten (jfr. Ahlskog-Björkman, 2010). Betydelserna kan handla om att barnen bearbetar känslor, experimenterar med sociala relationer och leker med identitetsfrågor. Marionethästen medierar den materiella och den sociala omgivningen, vilka är en förutsättning för de inre läroprocesserna. Processen ses som en viktig faktor som utvecklar barnens tänkande (Ahlskog-Björkman, u.å.). Bland slöjdaktivisterna i storstaden ser vi en klar förskjutning av slöjddiskursen då de berättar om betydelser om varför de gör slöjd. De gör det nämligen för att kommunicera ett budskap om medborgarskap, universell kärlek och lokal närhet. Medieringen försiggår inom en traditionsbunden nordisk slöjdkultur. Detta är en viktig faktor både i det budskap aktivisterna vill förmedla och i den tolkning som forskaren gör av det. Slöjdaktivisterna har lärt sig att kommunicera och skapa en identitet utifrån den kultur de lever i, och i den kulturen ingår värderingar som handlar om trovärdighet, autenticitet och genustradition (Koch, u.åb).

Den etnografiska metoden och det sociokulturella perspektivet lyfter fram barnens och aktivisternas berättelser. Den etnografiska metoden ger oss som forskare möjligheter att gå nära individen i det sociala rum där han eller hon befinner sig. En slöjdare utgår visserligen från en bestämd kontext för slöjdhandlingar, men genom sin subjektposition har han eller hon möjlighet att via sina artefakter kommunicera nya betydelser i slöjddandet. Med andra ord får vi som forskare möjligheter att fokusera på utveckling och en möjlig förändring av de etablerade kulturella värderingar vi känner från slöjdtraditionen.

Referenser

- Ahlskog-Björkman, E. (2001). Den gyllene hästen – ett temaarbete i textilslöjd i en barnpedagogisk kontext. I C. Nygren-Landgårds & J. Peltonen (Red.), *Visioner om slöjd och slöjdpedagogik, Visions on Sloyd and Sloyd Education*. (s. 7–29). (Techne serien: Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetenskap B:10) Vasa: Åbo Akademi. Institutionen för lärarutbildning, NordFo.
- Ahlskog-Björkman, E. (2007). *Textilt skapande som estetisk-etisk transformation. Om medierat lärande i vårdutbildning*. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Ahlskog-Björkman, E. (2010). Möjligheter till estetisk-etisk mediering. Textilt skapande och lärande sett ur ett sociokulturellt perspektiv. I G. Eklund & J. Sjöberg (Red.), *Att växa till lärare*. (Specialutgåva, Nr 4/2010, s. 59–70). Vasa: Åbo Akademi: Pedagogiska fakulteten.

- Ahlskog-Björkman, E. (u.å). *Förskolebarns textila skapande i ett estetiskt perspektiv. En studie av barns identitetsskapande berättelser.*
- Agar, M. (1980). *The professional Stranger. An Informal Introduction to Ethnography.* Orlando Florida: Academic Press.
- Davies, B. (2000). *A Body of Writing 1990–1999.* Oxford: AltaMira.
- Davies, B. (2003a). *Frogs and Snail and Feminists Tales: Preschool Children and Gender.* Sydney: Allen & Unwin. (Second Edition 2003, Cresskill, NJ: Hampton Press.)
- Davies, B. (2003b). *Shards of Glass. Children Reading and Writing beyond Gendered Identity.* Sydney: Allen & Unwin. (Second Edition 2003, Cresskill, NJ: Hampton Press.)
- Foucault, M. (1980). "The History of Sexuality", C. Gordon (eds.): *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972-1977 by Michael Foucault.* New York: Pantheon Books.
- Foucault, M. (1993). *Diskursens Ordning.* Stockholm: Brutus Östlings bokförlag.
- Gelder, K. (2005). *The Subcultures Reader.* Second eds. London: Routledge.
- Hastrup, K. (1992). *Det antropologiske projekt om forbløffelse.* København: Gyldendal.
- Hastrup, K. (2010). Feltarbejde. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder, en grundbog*, (s. 55–80). København: Hans Reitzel.
- Heede, D. (1992). *Det tomme menneske.* København: Museum Tusulanum.
- Illum, B. & Johansson, M. (2009). Vad är tillräckligt mjukt? – *Kulturell socialisering och lärande i skolans slöjdpraktik.* FormAkademisk tidskrift vol. 2 nr. 1 2009, s. 69–82.
- Johansson, M. (2002). *Slöjdpraktik i skolan – hand, tanke, kommunikation och andra medierande redskap.* Göteborg: Acta Universitatis Gothenburgensis
- Johansson, M. (2008). Att tänka med nålen i hand – medierande redskap i slöjdpraktik. Ingår i H. Rystedt & R. Säljö (Red.), *Kunskap och människans redskap*, s. 263–276. Lund: Studentlitteratur.
- Koch, M., Sølling, I. & Timann, U. (2003) *Historier om danskere.* Masterspeciale i Køn og kultur, Center for kulturstudier, Syddansk Universitet Odense.
- Koch, M. (2006). Forandringens performance. Ingår i C. Nygren-Landgårds & K. Borg. *Lärandeprocesser genom skapande arbete i vetenskaplig belysning.* Artikler från et forskarutbildningskurs LUIS=Lärautbildningar i samverkan. Publikation nr. 21. Åbo Akademi Vasa.
- Koch, M. (u.åa). *Craftivism – Or "Can A City Bus Be A Sloyd Mediator?"* Under granskning.
- Koch, M. (u.åb). *Oplevelsesdiskurser – om aktivisters identitet og læring.* Doktorsavhandling under arbete vid Åbo Akademi, Vasa.
- Kullberg, B. (2004). *Etnografi i klassrummet.* Lund: Studentlitteratur.

- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lave, J. & Wenger, E. (2003). *Situerat läring – og andre tekster*. København: Hans Reizel.
- Lenz Taguchi, H. (2004). *In på bara benet. En introduktion till feministisk poststrukturalism*. Stockholm: HLS-Förlag.
- Lenz Taguchi, H. et al (2006). Becoming schoolgirls: the ambivalent project of subjectification. Ingår i B. Davies & S. Gannon (eds. 2006): *Doing collective biography*. Maidenhead: Open University Press.
- Luftmaskan. (2010) Hämtat från StICKkontakt, Lämna personliga utropstecken. <http://stickkontakt.blogspot.com/>
- Pramling Samuelsson, I & Asplund Carlsson, M. (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.
- Spradley, J. (1979). *The Ethnographic Interview*. Belmont USA: Wadsworth Group.
- Søndergaard, D.M. (1996). *Tegnet på kroppen*. Museum Tusulanums Forlag, Københavns Universitet.
- Søndergaard, D.M. (1999). Destabilising Discourse Analysis, Approaches to Poststructuralist Empirical Research. Ingår i I. Henningsen (Eds.). *Gender in the Academic Organization*. Working Paper no. 7
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Säljö, R. (2005). *Lärande och kulturella redskap. Om processer och det kollektiva minnet*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Wenger, E. (1998). *Communities of Practice. Learning, Meaning, and Identity*. New York: Cambridge University Press.
- Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Eva Ahlskog-Björkman, PeD, akademilektor i de estetiska ämnenas didaktik vid Pedagogiska fakulteten, Åbo Akademi, Vasa, Finland. Ahlskog-Björkmans doktorsavhandling från år 2007 bär titeln ”Textilt skapande som estetisk-etisk transformation: Om medierat lärande i vårdutbildning”.

Marie Koch, MA, doktorand, slöjdpedagogik, Pedagogiska fakulteten, Åbo Akademi, Vasa, Finland. Kochs avhandlingsarbete fokuserar på lärande och identitet i informella lärandeum. Koch har tidigare arbetat som lärare och rektor för Seminariet for kunst og håndværk, Danmark. Utöver att vara doktorand arbetar Koch som konsult och censor samt undervisar och håller föredrag.

*Etnografi som metod för att förstå något om lärande och identitet
– en tvärvetenskaplig syn på slöjd*